

İLERİ DÜZEY EĞİTİMLİ KADIN İŞGÜCÜ İLE ÜRETİM VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Türkan Elif Arıkan Can¹

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 18.11.2022

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 15.12.2022

Atıf/©: Arıkan Can, T.E. , (2022). İleri Düzey Eğitilmiş Kadın İşgücü ile Üretim ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Journal of Public Economy and Public Financial Management, 2(2), 73-80

Özet

Amaç: Bu çalışmada, ileri düzey eğitilmiş kadın işgücü ile üretim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmada veri seti olarak Dünya Bankası ülke verilerinden Türkiye için 2004-2020 yılları arasında verilmiş olan yüksek eğitimli kadın işgücünün kadın istihdamı içerisindeki oranı (NKİ), Kişi Başı Gayri Safi Milli Hasıla Büyümesi (GSMHB) ve Üretim Katma Değer Endeksi (ÜKDE) parametreleri kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmada incelenen zaman aralığında NKİ değeri 65.38 ile 72.32 arasında değer almakta olup, ortalama 69.71 ± 1.79 değere sahiptir. GSMHB değeri -6.03 ile 9.51 arasında değişmekte olup, ortalama 3.63 ± 3.91 değere sahiptir. ÜKDE ortalaması 5.83 ± 6.58 ortalama ve -8.96-20.23 değer aralığına sahiptir. Spearman's rho korelasyon analizi sonuçlarına göre ÜKDE ile GSMHB arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişki varken ($r=0.953$; $p<0.01$), NKİ ile arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Öte yandan yıllara göre NKİ değerlerinin değişimi istatistiksel olarak anlamlı ve artış yönündedir ($r=0.544$; $p<0.05$). Her ne kadar kadın istihdamının GSMH ve büyüme üzerinde etkisi istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, zaman içerisinde artış göstermesi, ileri zamanda yapılacak olan çalışmalarda bu ilişkinin anlamlı olabileceğine işaret etmektedir. Kadın istihdamının sektörlere göre dağılımı, eğitim durumunun sektörler üzerindeki etkileri ve veri derleme sürecinde Türkiye'de kadın istihdam verilerinin mevcut durumu araştırma sonuçlarını etkileyebilecek değişkenlerdir. Daha geniş olanaklar ve imkanlarla, araştırma genişletilebilir. **Özgünlük:** Yapılan araştırma, kadınların nitelikli işgücünün ekonomiye katkısını ortaya koyan öncü çalışmalardan olması bakımından özgündür. Buna ilave olarak çalışmada, üretim ve büyüme değişkenlerinin içerisinde nitelikli ve yüksek eğitime sahip kadınların yeterli düzeyde yer almadığını ortaya koyması bakımından gerek alan uygulamaları gerekse ileri akademik çalışmalara kaynak teşkil etmesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Nitelikli Kadın İşgücü, Üretim, Büyüme, Gelişme

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PRODUCTION AND ECONOMIC GROWTH, AND THE LABOR OF ADVANCED EDUCATIONAL WOMEN

Abstract

Aim: In this study, it was aimed to examine the relationship between highly educated female workforce and production and economic growth. **Method:** The rate of highly educated female labor force in female employment (FFE), Gross National Product Growth per Capita (GDPG) and Manufacturing Value Added Index (MVA) parameters given for Turkey between 2004 and 2020 from the World Bank country data as a data set in the research were used. **Results:** FFE value ranged between 65.38 and 72.32 in the time period examined in the study, with an average value of 69.71 ± 1.79 . GDPG value varies between -6.03 and 9.51, with an average value of 3.63 ± 3.91 . The mean MVA has a mean value of 5.83 ± 6.58 and a range of -8.96-20.23. According to the results of Spearman's rho correlation analysis, while there is a statistically significant and positive relationship between MVA and GDPG ($r=0.953$; $p<0.01$), the relationship between FFE and MVA is not statistically significant ($p>0.05$). On the other hand, the change in FFE values by years is statistically significant and in the direction of increase ($r=0.544$; $p<0.05$). Although the effect of female employment on GDPG and growth is not statistically significant, its increase over time indicates that this relationship may be significant in future studies. The distribution of women's employment by sectors, the effects of educational status on sectors and the current situation of women's employment data in Turkey during the data compilation process are variables that may affect the results of the research. With wider possibilities, research may be expanded. **Originality:** The research is unique in that it is one of the pioneering studies that reveal the contribution of women's qualified workforce to the economy. In addition, the study is important in terms of being a source for both field practices and advanced academic studies in terms of revealing that qualified and highly educated women are not included in the production and growth variables at a sufficient level.

Keywords: Qualified Female Labor Force, Production, Growth, Development.

¹ Okan Üniversitesi, elifarikan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9432-0141

1. GİRİŞ

Kadın işgücünün piyasalara katılımı ve piyasadaki yer aldığı pozisyonlar erkeklerin işgücü piyasasındaki konumları gibi değildir. Her ne kadar farklı ülkelerde kadın işgücü düzeyinin konum ve seviyesi farklı olsa da, kadın işgücü genel olarak bazı evrensel değerlere sahiptir. Bu nitelikler, kadınların işgücü piyasasındaki ikincil ve dezavantajlı konumlarını yansıtmakta olup (Aşkın, 2015; Duncan, 1996), özellikle ataerkil toplum yapıları ve kadının annelik vasfı ile beden gücünün erkeğe göre zayıf olmasının bu sonuca neden olduğu ifade edilebilir.

İletişim olanaklarının artması ve özellikle kadına yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarının giderek daha fazla toplumsal karşılık bulmasıyla birlikte, kadınların daha özgür, daha fazla hak ve özgürlüklerine sahip çıkan bireyler olmasının önemi artmıştır. Bunun için ise ekonomik özgürlük temel kriter kabul edilmiş, dünyada ve Türkiye’de kadınların istihdamı için ciddi çalışmalar yapılmaya başlamıştır (Metin, 2017; Bozkaya, 2013; Hotar, 2011). Günümüzde de, kadın istihdamına yönelik gerek literatürde akademik çalışmalar, gerekse sahada proje destekleri ve kamu kurumlarının çalışmaları gibi pek çok uygulama ile kadın istihdamı desteklenmektedir (Sar, 2021; Karabıyık, 2012).

Ekonomik anlamda ele alındığında da, kadının istihdama katılması aynı zamanda toplumun işgücü potansiyelinin etkili kullanılması anlamına gelmektedir. Ancak bu noktada, işsizlik ve istihdam arasındaki dengeler ön plana çıkmaktadır. Genel olarak kadının işgücüne katılımı ve istihdamında sosyal olgular ön plana çıkmış olup, ekonomik anlamdaki etkileri üzerine yeterli çalışma yapılmamıştır. Ancak istihdam ve işsizlik arasındaki tartışmaların azalması ve bu konuda daha somut bulguların ortaya koyulması için, kadın istihdamının ekonomik etkilerinin de incelenmesi gerekir. Bu nedenle, ekonomik anlamda da, kadının istihdama katılmasının etkilerinin araştırılması önemlidir.

Kadınların istihdamı kadar önemli olan bir diğer konu ise eğitimidir. Geçmişten günümüze kadının eğitimi konusunda da, ciddi tartışmalar ve alan uygulamalarında eksiklikler yaşanmıştır. Tüm bunların sonucu olarak ise günümüzde kadın eğitiminde pozitif ayrımcılık noktasına gelen bir bilinçlenmenin olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak bunun ne derece istihdama yansıdığı, kadının ne derece gündelik yaşamda ve çalışma koşullarında etkili olduğu konusunda yeterli çalışma olmadığı ifade edilebilir. Bu nedenle, kadınların almış olduğu eğitimlerin ya da kadınların istihdamına etki edecek olan eğitim ve ilgili değişkenlerin de iyi bir şekilde incelenmesi ve analiz edilmesi gerekir.

Tüm bu çalışma ve uygulamalar, gelişmiş ülkelerdeki deneyimler ve literatür çalışmaları, bir çok alanda kadın işgücünün dikkat ve hassasiyet başta olmak üzere, bir çok nedenden ötürü, ciddi derecede önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, ileri düzey eğitilmiş kadın işgücü ile üretim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

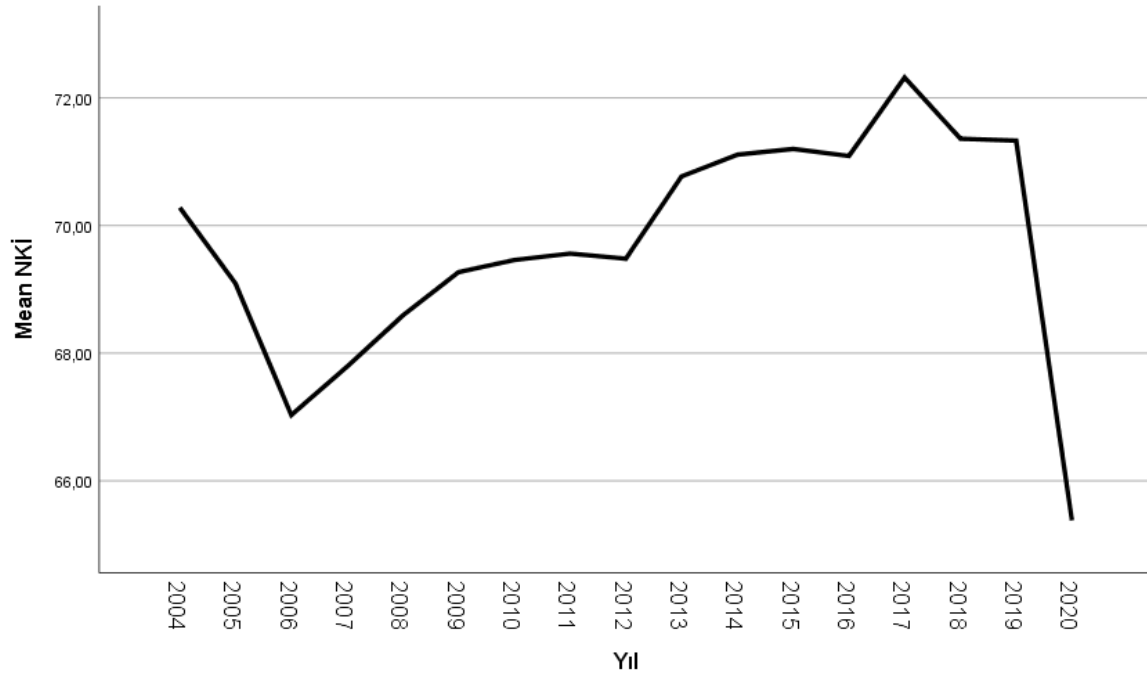
2. Yöntem

Araştırmada veri seti olarak Dünya Bankası ülke verilerinden Türkiye için 2004-2020 yılları arasında verilmiş olan yüksek eğitimli kadın işgücünün kadın istihdam içerisindeki oranı (NKİ-Labor force with advanced education, female (% of female working-age population with advanced education)), Kişi Başı Gayri Safi Milli Hasıla Büyümesi (GSMHB-GDP per capita growth (annual %)) ve Üretim Katma Değer Endeksi (ÜKDE-Manufacturing, value added (annual % growth)) parametreleri kullanılmıştır.

Araştırmada ekonometrik serilerin parametre analizi için parite analizi yöntemi kullanılmıştır. Parametreler arasındaki ilişkiler değerlendirilirken, nonparametrik testlerden Spearman's rho korelasyon analizi yapılmıştır. Veri serilerinin ölçümünün istatistiksel birim açısından normallik şartlarının altında olması ve birimlerin yüzdeler olması nedeniyle, birim kök ve normallik testleri yapılmamıştır. Tüm analizler SPSS 25.0 for Windows programında, %95 güven aralığında ve 0.05 anlamlılık düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

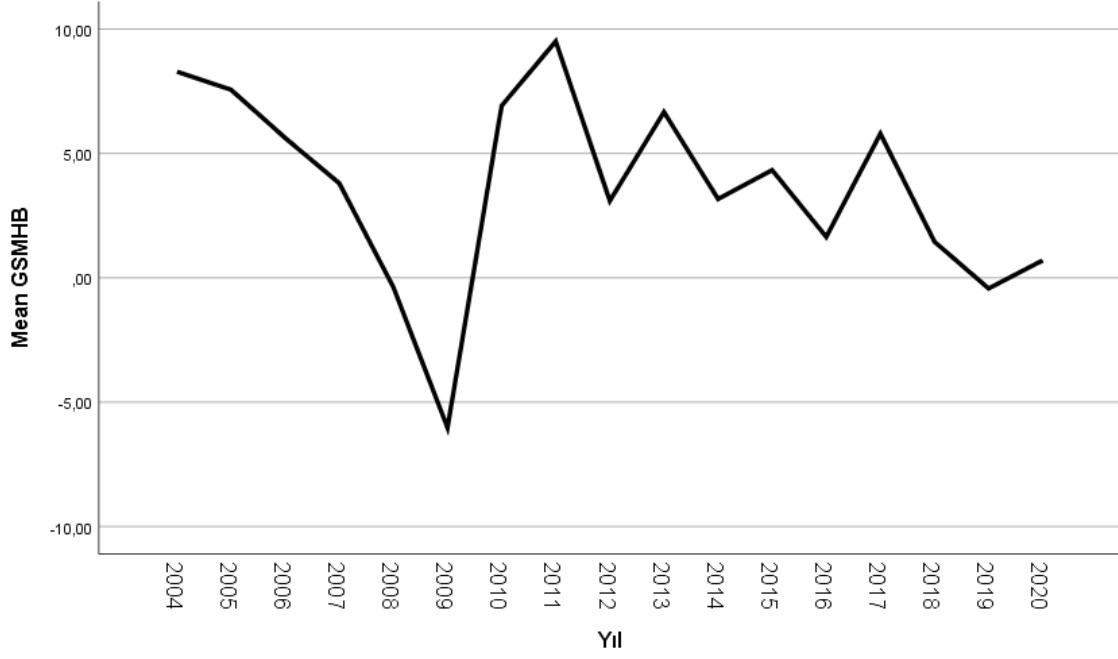
Yıllara göre ortalama NKİ değerinin değişimi Şekil 1'de verilmiştir.



Şekil 1. Yıllara göre ortalama NKİ değerinin değişimi

Araştırmada incelenen zaman aralığında NKİ değeri 65.38 ile 72.32 arasında değer almakta olup, ortalama 69.71 ± 1.79 değere sahiptir. NKİ değeri 2006, 2012, 2018 yıllarında nispeten küçük çapta düşüşler gösterirken, 2020 yılında ise sert bir düşüş göstermiştir.

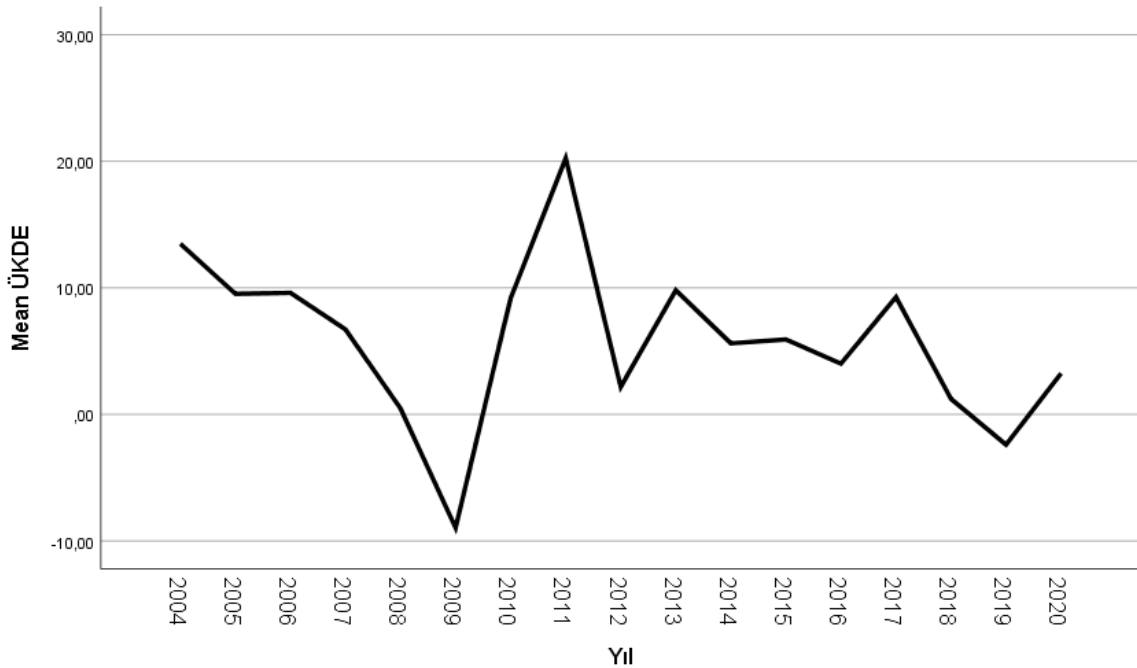
Yıllara göre ortalama GSMHB değerinin değişimi Şekil 2'de verilmiştir.



Şekil 2. Yıllara göre ortalama GSMHB değerinin değişimi

GSMHB değeri -6.03 ile 9.51 arasında değişmekte olup, ortalama 3.63 ± 3.91 değere sahiptir. Parametre büyüme oranı olduğundan, eksi değerler de alabilmektedir. 2009 yılında, 2008 küresel krizinin ve döviz fiyatlarının da etkisiyle sert düşen GSMHB değeri, 2010 ve 2011 yıllarında artış göstermiştir. Daha sonra dalgalı bir seyir izleyen GSMHB büyüme oranı, 2019 yılında düşüş ve 2020 yılında artış göstermiştir.

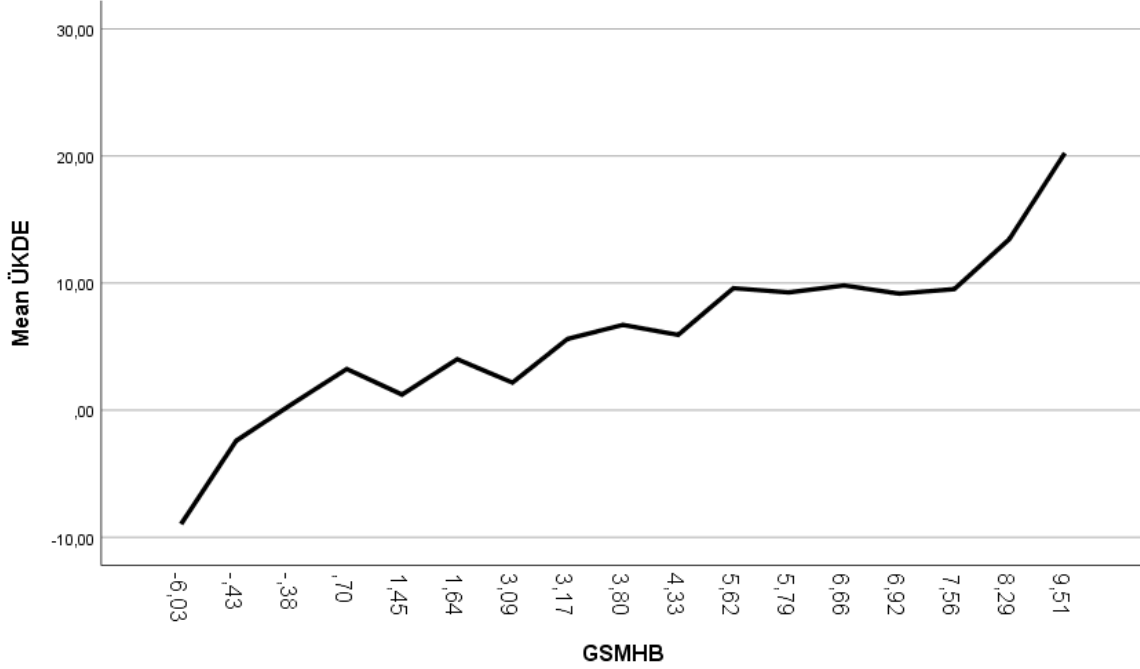
Yıllara göre ortalama ÜKDE değerinin değişimi Şekil 3'te verilmiştir.



Şekil 3. Yıllara göre ortalama ÜKDE değerinin değişimi

ÜKDE ortalaması 5.83 ± 6.58 ortalama ve $-8.96-20.23$ değer aralığına sahiptir. 2009 yılında yaşanan sert düşüşün ardından 2010 yılında artışa giren trend, sonrasında dalgalı bir seyir izlemiştir.

ÜKDE ile GSMHB arasındaki ilişkiye yönelik Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Şekil 4'te gösterilmiştir.



Şekil 4. ÜKDE ile GSMHB arasındaki ilişkiye yönelik Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları

Spearman's rho korelasyon analizi sonuçlarına göre ÜKDE ile GSMHB arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır ($r=0.953$; $p<0.01$). Korelasyon katsayısının işareti pozitif olup, ÜKDE arttıkça GSMHB değerinin de arttığını göstermektedir. Korelasyon katsayısının büyüklüğü ise aradaki ilişkinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, ileri düzey eğitilmiş kadın işgücü ile üretim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmiş, bu sayede kadınların eğitim ve istihdama katılımlarının, ülkedeki makroekonomik değişkenler üzerindeki etkilerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırmada incelenen ileri eğitilmiş kadın işgücü günümüzde sadece ülkelerin değil, genel olarak küresel anlamda uluslar arası kuruluşların da üzerinde durduğu ve önem verdiği bir konudur. Kadın eğitimi hem toplumun işgücününün bir kesiminin etkin kullanılması bakımından, hem de eğitimin “küresel kamusal mal” olarak sınıflandırılmasından ileri gelmektedir (Akkaya, 2011; Yılmaz ve Yaraşır, 2011). Literatürde yapılan çalışmalar kadının eğitiminin sadece bireysel bir konu olmadığını, özellikle annelik vasfından ötürü, toplumsal olarak da önemli bir anlam ifade ettiğini rapor etmektedir. Bu nedenle, kadının nitelikli olarak eğitiminin alınmasının sağlanması ve istihdama katılması önem arz etmektedir.

Literatürde kadın eğitimi ve istihdamı üzerine yapılan çalışmalarda, genellikle ortaya koyulan bulgular, kadınların işgücü içerisinde ve eğitimde yeterince yer alamadıklarını, bunun nedenlerinin başında ise toplumsal cinsiyet şeması ve ataerkil yapının geldiğini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet ve ataerkil yapıyı terk eden ülkelerde ise kadının her iş sektörüne uygun beden gücüne sahip olamaması nedeniyle iş sahalılarının kısıtlı olması, annelik ve doğum süreci, doğum sonrasında emzirme süreci gibi nedenler, kadınların erkekler kadar istihdam ve üretimde yeterli derecede söz sahibi olamadıklarını göstermektedir (Yapıcı, 2016; Cusacks ve Pusey, 2013; Ertürk, 2008). Her ne kadar bu alanlarda dünya genelinde teşvik ve özendirme çalışmaları yapılmakta olsa da, günümüzde henüz kadın eğitim ve istihdamının yeterli düzeyde olmadığı ifade edilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre ülkemizde nitelikli eğitime sahip kadın işgücü her ne kadar yıllara göre anlamlı olarak artış gösterse de ($p < 0.05$), bu artışın istihdam ve üretim üzerindeki yansımaları henüz istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir ($p > 0.05$). Bu durumu sadece kadın eğitim ve istihdamıyla değil, toplumsal cinsiyet şeması ve kadının ailedeki rolü ile de ilişkilendirmek gerekir. Zira ülkemizde batılı ve nispeten üretim ve liberal yapıya daha bağlı olan ülkelere farklı olarak, annelik görevi toplumsal anlamda daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, nitelikli eğitime sahip bile olsa, kadınların annelik vasfının üretim ve istihdam sektörlerinden daha fazla ön planda olduğu ifade edilebilir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular literatür ile uyumlu olup, kadın nitelikli eğitim oranları ve istihdama katılım oranları oldukça düşüktür. Ancak istihdama katılan kadınlar içerisinde eğitim oranı nispeten daha yüksektir. Genel olarak kadınların ileri eğitimler almasını destekleyen başta aile ve sosyal çevre olmak üzere, toplum içerisindeki her türlü kesimde, istihdamın da desteklendiği görülmektedir. Ancak eğitim seviyesi düşüktüğü, istihdama katılım oranında da azalma görülmektedir. Bu durum araştırma sonuçlarına da yansımıştır.

Korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgular, üretim katma değeri ile GSMH büyüme hızı arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğunu ve korelasyon katsayısının değeri, bu ilişkinin boyutunun yüksek olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle, Türkiye’de her ne kadar hizmet sektörünün sektörler arasında ağırlığı yüksek olsa da, üretimin ekonomik getirisi oldukça önemlidir. Yan sanayi ve temel üretim mamulleri dahil olmak üzere, üretimin ekonomik sistem içerisindeki payının önemli düzeyde olması, bu alanda istihdamın da önemli olduğunu göstermektedir. Nitelikli istihdam için ise sadece erkek ağırlıklı bir işgücü yeterli olmayıp, kadın işgücünün de istihdama katılması gerekir.

Ülkemizde niteliksiz olarak kadın istihdamının özellikle kırsal kesimde yaygın olduğunu, tarım başta olmak üzere, hayvancılık ya da el sanatları, kilim ve dokuma gibi farklı sektörlerde kadınların daha yoğun şekilde istihdam edildiklerini ifade etmek mümkündür. Ancak bunlar ya ekonomik olarak kayıt altına alınmayacak şekilde küçük ölçekli istihdamlar olarak kalmakta, ya da süreklilik arz etmemesi, düzensiz göçler nedeniyle göçmenlerin istihdam edilmelerinden ötürü ücret ve çalışma saati politikalarındaki uyumsuzluklar nedeniyle üretim ve ekonomiye tam anlamıyla yansımamaktadır. Bu bakımdan, nitelikli eğitime sahip kadın işgücünün araştırmada üzerinde durulmasının temel nedenlerinin başında, nitelikli eğitime sahip kadın işgücünün ülkedeki temel istihdam içerisinde kadının yerini daha etkili şekilde ortaya koymuş olmasından ileri gelmektedir.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen bulgular, kadınların nitelikli bir şekilde eğitimi ve istihdama katılımı, üretim ve ekonomik büyümeye olumlu etkisinin olması için, bireysel çalışmaların ötesine geçerek, ulusal eylem planlarının ortaya koyulması, bu alanda teşvik ve desteklerin arttırılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak alınacak olan önlem, destek ve teşviklerin kağıt üzerinde büyüklüğünden çok, saha uygulamalarına yansıma derecesinin yüksek olması ve alanda etkili olmasının sağlanması gerekir.

KAYNAKÇA

Akkaya, Şahin (2011). Küreselleşen Ekonomik Sorunlar ve Vergilemenin Küreselleşmesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Aşkın, E. Ö. (2015). Kadınların İşgücü Piyasasındaki Konumlarını Etkileyen Faktörler. Gaziosmanpaşa University Social Sciences Researches Journal, 10/1: 43-66.

Bozkaya, G. (2013). Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Analiz. Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (5): 69-89.

Cusacks, S. ve Pusey, L. (2013). CEDAW and the rights to non-discrimination and equality. Melbourne Journal of International Law, 14(1), 1-34.

Duncan, S. (1996). Obstacles to a Successful Equal Opportunities Policy in the European Union. The European Journal of Women Studies, 3(4), 399-422.

Ertürk, Y. (2008). Kadın Haklarının Ulusal Çerçevesi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 11(1), 49-71.

Hotar, N. (2011). Ekonomik Toplumsal Kalkınma ve Kadın İstihdamı. Türk-İş Dergisi, 392(1), 84-86.

Karabıyık, İ. (2012). Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi , 32 (1), 231-260.

Metin, B. (2017). İş ve Aile Yaşamının Uyumlaştırılmasına Yönelik Politikalar ve Kadın İstihdamı: İsveç, Almanya ve Birleşik Krallık Örnekleri. TİSK Akademi, 12(23): 18-49.

Sar, E. (2021). Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı ve Türkiye'de Yansımaları. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), 20-40.

Yapıcı, A., (2016). Toplumsal cinsiyet din ve kadın, İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Yılmaz B. E. ve Yaraşır, S. (2011). Bir Küresel Kamusal Mal Olarak Sağlık ve Finansmanında Resmi Kalkınma

Yardımlarının Rolü. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 55. Seri / Yıl 2011-[1]